

TLM_Lausunto_MUONIO_Sähkösuuskunnan 20kV ilmajohdon saneeraus_Ylimuonio_arkeologia ja muuntamot_20032026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**MUONIO, YLIMUONION 20KV SÄHKÖVERKON SANEERAUS, ARKEOLOGIA JA PUISTOMUUNTAMOT**

Muonion sähkösuuskunta on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa sähköverkon saneeraussuunnitelmaa koskevista suunnitelmista Ylimuonion alueella. Tornionlaakson museo on lausunut Muonio-Ylimuonion saneeraussuunnitelmasta 22.3.2024 ja 26.11.2024. Uutta lausuntoa pyydetään hanketta varten toteutetusta arkeologisesta inventoinnista sekä Ylimuonion kylän alueelle sijoittuvista puistomuuntamoista ja jakokaapeista. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu suunnitelmakartta ja purkukartta koskien Ylimuonion kylää, sähkölinjan arkeologinen inventointi (2025), puistomuuntamoiden sijoituskartta (5.12.2025) sekä puistomuuntamoiden ja jakokaappien mitoitussuunnitelmat ja havainnekuvia.

Aiemmissa lausunnoissaan museo totesi, että puistomuuntamoille on pystytty suunnitelmassa löytämään lähtökohtiin nähden kohtuullisen hyviä sijoituspaikkoja, mutta edellytti tarkempia suunnitelmia kyläalueelle sijoittuvista puistomuuntamoista. Lausunnossaan Tornionlaakson museo ohjeisti niiden suunnittelua julkisivumateriaalien ja väriytyksen osalta, jotta muuntamot sopeutuisivat mahdollisimman hyvin valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön rakentamistapaan ja kyläkuvaan.

Päivitetyt suunnitelmat

Lausuntopyynnön mukaan Ylimuonion kyläalueelle sijoittuisi 12 jakokaappia ja viisi puistomuuntamoita. Suunnitelmakartassa on tarkemmin osoitettu Ylimuonion kylän alueelle tuleva maakaapelointi ja puistomuuntamoiden paikat. Muuntamot olisivat kooltaan noin 2,3 m x 3,0 m ja korkeus noin 4,5 m; osa muuntamoista voi olla kooltaan pienempiä. Muuntamoiden väriksi on suunniteltu punamulta. Verhouksen materiaalin osalta Muonion sähkösuuskunta esittää lautaverhouksen sijaan muuntamoihin teräsohutlevystä tehtyä pystyrimajäljitelmää. Jakokaapit olisivat leveydeltään noin 0,4 m ja korkeudeltaan 1,2-1,5 m ja havainnekuvan perusteella ne olisivat vaalean harmaita tai kirkkaan teräksen värisiä.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Aiemmassa lausunnossaan Tornionlaakson museo edellytti hankealueen arkeologista inventointia. Eteläosa Muonion keskustan läheisyydessä on inventoitu vuonna 2018 (*Muonion keskustaajaman osayleiskaavan arkeologinen inventointi. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy*). Lopun hankealueen inventointi on toteutettu kesäkuussa 2025 ja inventointiraportti

Tornionlaakson museon johtaja

20.03.2026

§ 25/2026

(*Muonio Yli-Muonio Sähkölinjan arkeologinen inventointi 2025 Arttu Tokoi, Maanala Oy*) on toimitettu Tornionlaakson museolle. Alueen arkeologisen kulttuuriperinnön selvitys on riittävä.

Inventoinnissa löydettiin yksi uusi muinaisjäännöskohde, tervahautakohde **Liljala** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000095002*), joka sijaitsee noin 140 metriä suunnitellusta sähkölinjasta koilliseen. Kyseinen kohde ei vaikuta saneeraukseen millään tavalla.

Lähin vanhastaan tunnettu muinaismuistolain rauhoittaman kiinteä muinaisjäännös on **Ylinenjärvi** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 498010045*), kivikautinen asuinpaikka ja pyyntikuoppakohde, joka sijaitsee noin 70 metrin päässä paikalleen saneerattavasta alueesta, Ylisen Utkujärven kaakkoisrannalla. Inventoinnissa tämän kohteen läheltä ja aivan saneerattavan linjan alta löytyi kaksi yksittäistä kivikautista kvartsi-iskosta, jotka todennäköisesti liittyvät ja ovat kulkeutuneet paikalle viereiseltä kohteelta **Ylinenjärvi**. Näiden kvartsi-iskosten löytöpaikoilta ei havaittu löytökeskittymiä, rakenteita tai muuta kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa, jota kohteen saneeraus voisi häiritä. Tämän vuoksi näiden yksittäisten iskosten löytöpaikat eivät vaikuta saneeraukseen.

Museo haluaa kuitenkin muistuttaa, että Muinaismuistolain 14 §:n mukaisesti on huomioitava, mikäli maata kaivettaessa tai muuta työtä suorittaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ kohteen luona keskeytettävä välittömästi ja löydöstä on viipymättä tehtävä ilmoitus joko Museovirastolle tai alueellisen vastuumuseon (Tornionlaakson museo) arkeologille. Niin ikään muinaismuistolain 16 §:n mukaisesti, jos alueelta löydetään muinaisesineeksi epäilty esine tai sellaisen katkelma, on kaivu paikalla lopetettava välittömästi ja otettava yhteys joko Museovirastoon tai alueellisen vastuumuseon arkeologtiin. Kiinteä muinaisjäännös on automaattisesti lain suojaama ja muinaismuistolain (295/1963) 1 §:n mukaisesti ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen tai muu kajoaminen kielletty. Tarvittaessa on haettava MLL 11 § mukaisesti kajoamislupaa Museovirastolta.

Puistomuuntamot ja rakennettu kulttuuriympäristö

Puistomuuntamoiden osalta Tornionlaakson museo pitää hyvänä, että sähköosuuskunta on suunnittelussaan huomioinut Ylimuonion kylän kyläkuvan vaalimisen tavoitteet ja museon aiemman lausunnon. Kyläkuvaan sopeutumisen kannalta sähköosuuskunnan esittämä punamullan värinen ohutlevystä toteutettu pystyrimajäljitelmä on parempi vaihtoehto kuin esimerkiksi ruskea sileä peltilevy tai kivipinta. Kyläkuvallisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen näkökulmasta materiaali jäljitelmät edustavat kuitenkin perinteiselle, aitoihin materiaaleihin perustuvalla rakentamistavalla vierasta lähestymistapaa. Tämän vuoksi museo edelleen suosittelee muuntamoiden pintamateriaaliksi perinteistä peiterimalaudoitusta.

Ohutlevystä valmistettua peiterimajäljitelmää käytettäessä muuntamoiden julkisivujen jäsentely tulisi saada mahdollisimman yksinkertaiseksi ilman ylimääräisiä saumoja, luokkuja, säleikköjä tai sekavasti sijoitettuja varoituskylttejä. Lausunto-pyyntöön liitteenä olevissa havainnekuvista on selkeästi nähtävissä, miten edellä

Tornionlaakson museon johtaja20.03.2026§ 25/2026

mainitut elementit muuttavat rakennelman rauhattomaksi. Jakokaappien osalta museo viittaa aiempaan lausuntoonsa: Jakokaappeja ei tule sijoittaa rakennusten välittömään läheisyyteen tai kiinni rakennuksiin ja ne on syytä toteuttaa väritykseltään alueen rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sopivaksi ja sijoittelultaan mahdollisimman vähän huomiota herättäväksi. Puistomuuntamoiden, jakokaappien ja kaapelikaivantojen ympäristö tulee maisemoida rakentamisen jälkeen.

Lausunnon valmisteluun osallistui arkeologisen kulttuuriperinnön osalta arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Muonion sähkösuuskunta, Arto Pekonen
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto
Muonion kunta